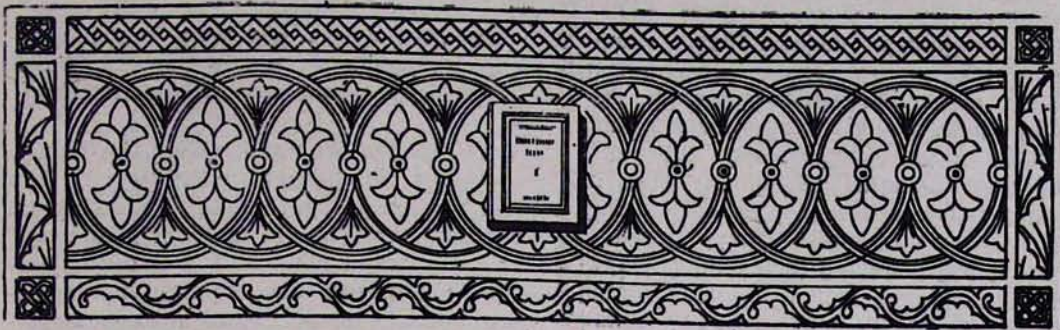

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ*

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ

[Քրիստոսի մարդկության անհրաժեշտությունը աշխարհի փրկության համար]

591. Եվ քանզի մարդկությունը չէր կարող տանել արդարության պատվիրանների լուծը, այդ պատճառով ընկավ մեղքերի համար մահվան կարիքի տակ: Քանզի ոչ ոք մարդկանցից կարող էր կամրջել խրամատը, քանի որ ծառայատոհմ ազգերը չէին կարող այն անել և նրանց վրա Ադամի հանցավորության պատճառով գորացավ մահը և կոլ տվեց, ինչպես ասված է, թե «Ադամի պատճառով ամենքը մեռան»³⁹⁷. Իսկ Աստուծո Որդին Ադամի կերպարանքն առավ ծառայի նմանությամբ, ինքը դարձավ մարդկանցից մեկը և եկավ կամրջել խրամատը, որ շինի ավերվածը: Ինչպես ասում է մարգարեն, թե «ավերակները շինվելու են ընդմիջտ»³⁹⁸: Քանզի [եկավ] առնելու իր արդարների կերպարանքով մարմինը և նույն մարմնի միջոցով կատարելու էր ամեն արդարություն: Ինչպես խոսեց Հովհաննեսին, թե «այժմ այսպես վայել է մեզ, որ ամենայն արդարությունները կատարենք»³⁹⁹:

592. Վասնզի ինքը Տերը ծառայի մարմնով ամենայն արդարությունները կատարեց, որպեսզի հաղթություն պարգևի մարմնին, որը խառնեց ու միացրեց Աստվածությանը: Եվ ինչպես աղամական մեկ մարմնի միջոցով [մարդիկ] պարտավոր մնացին, նույնպես և տերունական մեկ մարմնի միջոցով կազատվեց մեղքերի ծառայությունից, այն ազատության միջոցով, որը վեր է ամենայն ազատություններից:

593. Նրանց ազատության համար իջավ ծառայության, որ իր մարմնով լրացնի և կատարի արդարության գործերի կարգերի ամենայն չափերը: Որպեսզի միանգամից վերացնի մեղավոր մարմնի տկարության կարիքը և միանգամից ինքն իրեն քահանայաբար [մատուցի] իր Հորը և միանգամից իր անձը հաճելի կերպով մատուցի, որպես հաշտության զոհաբերություն իր Հոր հանդեպ և նույն զոհաբերությամբ դրա հետ մատուցի մեր խոստովանության հավատքը: Քանզի ինքն էր, որ հաղթեց ու կատարեց և ջարդեց ջնջեց մահու դատակնիքը, որպեսզի կենաց ավետիքը լինի անտարակույս, անսուտ, անվրեպ, քանի որ մենք ամենքս կենդանի ենք ի Հիսուս Քրիստոս:

594. Ի՞նչ է, որ ասվում է, թե «կատարեց իր Հոր կամքը», եթե ոչ այն, որ իր մարմնով բարձրացնելու է արդարության կատարման հաղթանակի անունը: Նա հաղթության նպատակ ձեռք բերեց ամենայն մեղավորների համար, որպեսզի վերացնի

* Ծարուհանկված «Էջմիածին» ամսագրի 1978 թվականի № 7, 2-է-ից և 1979 թվականի № 8-ից:

³⁹⁷ Ա. Կորնթ. ԺԵ, 22:

³⁹⁸ Եզեկ. ԼԶ, 38:

³⁹⁹ Մատթ. Գ, 15:

Ադամի որդիների նախատիվը, թափի մահու թույլը և ջնջի դժոխքի խաղթոցները, որպեսզի համարձակ լինենք ասելու ժամանակ, թե «ո՞ր է քո հաղթությունը, մահ, կամ ո՞ր եմ քո խաղթոցները, դժոխք»⁴⁰⁰: Քանզի նա միանգամայն կկտրի բոլոր երեսներից ամեն արտոսը, կվերացնի տխուր սուգը և կտա անտրտում զվարթություն:

595. Եվ ինչպես ինքը խոնարհվեց բարձրությունից, այնպես էլ իր Աստվածությունը բարձրացրեց նրանց, որոնց արժանի գտավ և դարձրեց իր կամքի սիրտ զանազաններ ու սուրբ Հոգու բնակության տաճարներ, որպեսզի նրանք ընկղմվեն Աստվածության մեջ: Քանզի իր սեփական մարմնով ձգեց նրանց նախ իրեն և նրանցով ձգելու է ամենքին դեպի ուրախություն: Ինչպես առաջխառն գիտուն մարգարեն այս բանին հիանալով ասում էր, թե «ուրախ կլինենք քո ազգի ուրախությանը և մենք գովելու ենք քո ժառանգությունը»⁴⁰¹: Քանզի Հոր ժառանգությունը միաժին Որդին է, իսկ ազգերը, որոնք ուրախակից են, տերունական մարմնի արդար մասնակիցներն են: Քանզի ինքը արդարության գովությունը բարձրացրեց ամենայն մարդկանց մարմինների հետ, նա, որ Հոր ժառանգորդն էր և ամեն արարածների ժառանգիչը: Իսկ ովքեր նրան վկայեցին, դարձրեց իր ուրախակիցները: Քանզի նրա մարմնի տոհմակիցներն էին, իսկ ամենայն ազգակից մարդիկ ուրախակից են լինելու [հավատի] վկաներին, որոնք իրենց տոհմակիցներն են:

596. Տեղը նախ նրանց զատեց այս երկրային կարգից և հրեշտակակրոն ու աստվածախառն կարգերով բարձրացրեց երկրից, որպեսզի նրանք վերանալով դեպի Աստվածություն իրենց ամեն տոհմակիցներին բարձրացնեն Աստվածության նույն սիրտին, որին իրենք հասել են: Նախ նրանք արժանի եղան գիտենալու Աստվածության խորհուրդները և նրանց միջոցով ամենայն արարածները գիտեցան, որ աշխարհը «չի տեսնում և չի ճանաչում»⁴⁰²: Քանզի նրանք նախ զատվեցին, մեկնեցին այս աշխարհից և ապա իրենց Տիրոջ սիրով հասան նրա Հոգու գործությանը. «Դուք, ասում է, ճանաչեցեք, որ նա ձեր մեջ բնակվելու է մինչև հավիտյան»⁴⁰³:

[Աստուծո Հոգու բնակվելը սուրբ վկաների ոսկորներում, որոնք հանձն առին տանջանքը և մահը նրա անվան համար]

597. Տեսնում եք դատավճիռը, որ ասաց, թե «մինչև հավիտյան բնակվելու է ձեր մեջ»: Քանզի ինչպես սրանց կենդանության ժամանակ, նույնպես և այժմ ու հավիտյան բարեխոս Հոգին բնակվում է սրանց (վկաների) ոսկորների մեջ, որոնք որդեգրության արժանի եղան: Նրանցով դուք հաշտվելու եք Աստուծո հետ, նրա Որդու մահվան միջոցով: Այս սուրբ վկաները, նույն Հոգով, որին արժանի եղան, նույնով ձեզ բարեխոս են լինելու, որպեսզի ձեզ՝ անգետներիդ և մեղքի տանողներիդ թողություն լինի: Քանզի Աստուծո Որդին, որն իրմով կենդանության օրինակ ցույց տվեց իր սիրելի վկաներին, ասում է նրանց, թե «ես կենդանի եմ և դուք իմ մեջ կենդանանալու եք, քանզի ես Հոր հետ եմ և դուք ինձ հետ եք և ես ձեզ հետ: Ով ընդունի իմ պատվիրանները և պահի, նա է, որ սիրում է ինձ և սիրվելու է իմ Հորից, ես սիրելու եմ նրան և ինձ հաշտելու եմ նրան»⁴⁰⁴:

598. Արդարև Տիրոջը առավել սիրեցին, քան իրենց [անձնական] կարողությունը, քանզի տեսան, որ Տերն ու Արարիչը իր անձը զոհեց նրանց համար, իսկ սրանք իրենց անձերը մահվան տվեցին նրա մահվան փոխարեն: Նրանք խառնվեցին նրա Աստվածության սիրտին և նրա մեծության օթևաններ դարձան: Տեսան, որ Տերն իր անձը մատուցեց որպես զոհ իր Հորը: Այդ պատճառով նրանք էլ զատների մահ մահվան մատնվեցին, որ Աստվածորդու համար ողջակեղ դառնան: Քանզի Որդին Աստուծո կատարեց իր Հոր կամքը, իսկ արանք կատարեցին Աստվածորդու կամքը: Աստվածորդին նրանց իրեն ձգեց և նրանց միջոցով ամենայն տիեզերքը:

599. Նրանք Տիրոջից հրաման ստացան արհամարհելու աշխարհը և ամեն ինչ, որ աշխարհին է, որ արհամարհեն աշխարհիկ կյանքը, որ անցավոր է: Նրանք պետք է արհամարհեին նաև նեղությունները, որ նրա մեջ են, հանուն արդարության, որ գալու է: Նրանք երանությունն են և մշտնջենավոր արքայության սերմերը: Նրանք պետք է խոտեին և անարգեին, լքեին ու թողնեին ունայնության կարգի յուրաքանչյուր գործ, որպեսզի փրկվեն հավիտենական տանջանքներից:

⁴⁰⁰ Ա. Կորնթ. ԺԵ, 55:

⁴⁰¹ Սաղմ. 5:

⁴⁰² Յովն. ԺԴ, 17:

⁴⁰³ Յովն. ԺԴ, 16, 17:

⁴⁰⁴ Յովն. ԺԴ, 19—21:

600. Ասում է «մի վախեցեք նրանցից, որ մարմինն են ապանում և հոգին չեն կարող ապանել, այլ վախեցեք դուք նրանցից, որ հոգին ու մարմինը գեղեցիկ հրի մեջ են գցելու»⁴⁰⁵, որպեսզի թողնեն չարը և ընտրեն բարին, փախազեն, ընթանան դեպի սրբություն և երկնավոր լույս, հավիտենական փառքը ժառանգեն և աստվածային հավիտենական փառքի անմահության ժառանգորդ դառնան:

601. Ասաց Աստուծո Որդին «մտեք նեղ դռնով, քանզի նեղ է, ասում է, այն դուռը, որ դեպի բարին է հանում և անձուկ է ճանապարհը, որ տանում է հավիտենական կյանք»⁴⁰⁶: Քանզի նեղությամբ ու վշտերով են հասնելու անսպառ արքայությանը, որ նրանց է վերապահված, երբ Քրիստոս, հարության ժամանակ, կրկին հայտնվի հավիտենական պարգևներով, բերելով անմահություն և ըստ գործերի հատուցելով, ինչպես իր տեղում ձեզ պատմելու են:

[Մեր Տիրոջ խոսքերի մեկնությունը՝ լինել խորագետ, ինչպես օձը, և միամիտ, ինչպես աղավաղի]

602. «Եղեք, ասում է, խորագետ օձի նման»⁴⁰⁷: Իսկ ինչ է օձի խորագիտությունը, եթե ոչ այն, որ երբ ծերանում է և տեսնում, որ իր մարմինն ապականչալ է՝ իր խորագիտության խորհուրդները ի հայտ է բերում: Դիմում է այնպիսի տեղ, որ նեղաձերպ վայրեր կան և ըստ իր սովորության ծերացյալ մարմնի ապականչալ մորթը կեղևում է և ազատվելով նրանից կրկին մանկության է դառնում ու նորոգվելով զարդարում իր ծերությունը: Սույնպես և արդարները անցավոր մարմնի կրքերը իրենց հոգիներից հեռացնում են, որ մտնեն նեղ դռնից և ստանան անմահ թագավորությունը: Քանզի ովքեր սիրեցին Տիրոջը՝ կենդանի են հավիտյան, քանի որ այսպես ասաց «ով հավատա ինձ թեպետ և մեռնի, կենդանի է»⁴⁰⁸, քանզի «ես իսկ եմ հարությունն ու կյանքը» ասաց Աստուծո Որդին, ինչպես վերևում ասացինք՝ ճաշակեց մահը մեզ համար, որ ամենայն ազգերին փրկի ապականչությունից: Իսկ այժմ քանի որ նստում է Հոր աջ կողմը, ամեն ինչ պատրաստում ու շնորհում է իրեն հուսացողներին:

603. «Եղեք միամիտ, ասում է, աղավաղների նման»⁴⁰⁹: Նախ որովհետև աղավաղի մարդասեր է ընտանի և կամենում է միայն ապրել մարդու մոտ, քանզի և Աստված մարդասեր է ու կամենում է միշտ իր սրբերի մեջ բնակվել: Երկրորդ, եթե մեկը բազում անգամներ վերցնի աղավաղի ձվերը կամ ձագերը, սա երբեք երկմտելով իր բույնի տեղը չի թողնի: Սույն օրինակով թեպետ և բազում ու անսպառ են մարդկանց չարիքները արարչության հանդեպ, որը նրանց սնունդի խնամքն է մատակարարում, իսկ նրանք չեն ճանաչում նրան, սակայն նա չի թողնի ու հեռանա իր արարածներից, այլ միշտ այցի է ելնում, փրկություն է կորուսյալների, որ գտնի. և ասում է, թե «այսօր իմ ձայնը լսեցեք»⁴¹⁰ և կամենում է, այն քանի համար, որ իր Որդուն առաքեց, ամենքին իր շնորհների ժառանգորդ դարձնել, որպեսզի սովորեն օձի խորագիտությունը՝ դեն նետել իրենց հոգիներից մարդկային սոգիտության, ամբարշտության հնոտին և զգենով աղավաղի անվնաս և սուրբ միամտությունը, որն Աստվածության բարիքներն իր հետ է բերում: Քանզի Աստուծո Հոգին երբ հայտնվեց աշխարհին, որի մասին վերևում պատմեցինք, աղավաղի մարմնավոր կերպարանքով երեվաց, որպեսզի ցույց տա բարեսիրտ և հավատարիմ սիրտ առավելությունը:

604. Քանզի ովքեր կամենում են Աստվածության, Հոգուն՝ առնչականություն՝ տալ, այդ տեսիլքից առնելու են աղավաղի անվնաս և զվարթ բնությունը: Որպես և Տերն ասել էր աշակերտներին, թե «եղեք դուք բարերարներ չարերին և թշմամիներին, թեև դուք ամենքից հալածված լինեք վասն արդարության, քանզի ձեր Հայրը բարերար է՝ ծագում է իր արեգակը բարիների ու չարերի վրա և անձրև է տեղում թե արդարների, թե մեղավորների վրա, որպեսզի լինեք ձեր բարերար Հոր բարերար որդիները»⁴¹¹:

[Արդարների աղավաղերա երկինք վերանալը և առաքյալների դատողական իշխանությունը կատարածի օրը]

605. Արդ, ովքեր այս արդարության պատվիրանին հավատարիմ մնան, արագաթև աղավաղի կերպարանքը կառնեն և սուրբ Հոգու թևերով կոչնեն հասնելու երկրների արքայությունը, որին ցանկացել էին սրբերը երկրի վրա: Որին և մարգարեն

⁴⁰⁵ Մատթ. Ժ, 28:

⁴⁰⁶ Մատթ. Է, 13—14:

⁴⁰⁷ Մատթ. Ժ, 16:

⁴⁰⁸ Յովհ. ԺԱ, 25:

⁴⁰⁹ Մատթ. Ժ, 16:

⁴¹⁰ Յովհ. Ժ, 16:

⁴¹¹ Մատթ. Ե, 44—45:

կաթոգին տեմաացել, սպասել էր ասելով թե «Ո՛վ ինձ կտար թեև աղավաղու պես, որ թոչեի վերանայի»⁴¹²։ Այս բանը երանելի Պողոսը՝ ձեր առաքյալների առաքելակիցը, միախառնական թղթի մեջ մեկնեց, որով թե-սաղոնիկեցիներին պիտիում էր, թե «մենք որ կենդանի ենք և մնացել ենք, հանգուց-յալներով հանդերձ հափշտակված ենք ամ-պերի մեջ, օդում ընդառաջ լինելու Տիրոջը և այսպես հավիտյան Տիրոջ հետ կլի-նենք»⁴¹³։ Նրանք խառնվելու են Քրիստոսի գնդին, թոչելով լուսավիտություն, սպիտակե-րամ աղավաղների արագ թոփշը, որոնք իրենց անձի վրա վերցրին Աստուծո Որդու կերպարանքը, որ նրանց երևաց։ Նույն [կերպարանքը] պատվիրեց նրանց իրենց անձի վրա ցույց տալ, որպեսզի նրանց մոտ հոգևոր թեև բուցնի և նրանք խառնվեն աստվածային գնդին։

606. Արդ, զարմացած կհարցնեն վերին լուսեղեն գործերը, երբ տեսնեն մարդկային սրբերի ներքին գնդերը, որոնք գալու են առ Տերը ի ներքուստ վերանալով, թե «ով-քե՛ր են սրանք, որ թոչում են իբրև ամպեր և իբրև աղավաղներ ձագախառն երամով գալիս են առ ինձ»⁴¹⁴։ Ապա այնտեղ լսելու են Տիրոջ պատասխանը, թե «սրանք ինձ են հուսացել, տանեմ նրանց իմ սրբության լեռը և ուրախացնեմ նրանց իմ տաճա-րում»⁴¹⁵ և ամենքը, որ տեսնելու են նրանց, ճանաչելու են, թե «սրանք են Աստուծով օրհնյալ գավալները»⁴¹⁶, և ուրախությամբ ցնծալու են ի Տեր։ Այնտեղ ասելու է Տերը, թե «եղեք ինձ որդիներ և դուստրեր»⁴¹⁷, անդ ապա արարչական սիրո խնամքի գու-թը պիտի հուզվի, ըստ մարգարեի խոսքի «ինչպես հայրը գթում է որդիներին, Տերն էլ գթալու է իրենից երկյուղածներին»⁴¹⁸։

607. Բանգի «այծմ հուսով նաչելով, այս ամենը կարծես հայելու մեջ տեսնում ենք, բայց ապա՝ դեմ հանդիման»⁴¹⁹ և նույն նո-րոգությամբ նորոգվում ենք փառաց ի փա-ռքս, ինչպես Տիրոջ Հոգին, որ փորձում և գտնում է ամենքին ու նորոգում, որին որ արժանի է համարում։ Արդ, փորձության բովերի մեջ, ընտրության հրահալոցում, նա դնում է առաքյալների լեզուները, որպեսզի

նրանցով ամենայն տիեզերքին ընտրություն կատարի. քանզի և Աստվածության տա-ճարը և երկրի բովերը Արարչության օթե-վաններ են դարձել։

608. Այս մասին առաջավատակ մշակ-ները՝ մարգարեները, դավանելով ամեն ազգերին գալիք դեպքերը, նախ իրենց հրեական ազգին ծանուցեցին և ապա տիե-զերքի ամեն ազգերին ազդարարեցին «ի մի ժողովել ժողովուրդներին ու թագավոր-ներին, ծառայելու Տիրոջը»⁴²⁰։

609. Դարձյալ իրենց անձերին անդրա-դառնալով, առաքյալներին նկատեցին ի-րենց ապագա որդիները և Տիրոջը գոչելով, իբրև թե խոսելով իրենց անձերի և որդի-ների մասին, որոնք պիտվելու էին երկրի վրա, թե «Բո հայրերի փոխարեն քո որդի-ներն են լինելու և նրանց իշխաններ կկար-գես ամբողջ երկրում»⁴²¹։ Դարձել են երկրի իշխաններ, ամենքին դարձնելու մեկ իշխա-նության հնազանդության, իրենց կամքով ազատության ծառայության, որ ամենքը լինեն արքայության ժառանգորդներ, իրենց գործերի լավությամբ, իրենց իշխաններով հանդերձ։

610. Ինչպես և ինքը Տերը խոսում է հանդերձյալի մասին, մարգարեների բեր-նով, թե «խաղաղության մեջ եմ դնելու քո իշխաններին և քո այցելուներին արդարու-թյան մեջ»⁴²²։ Նրանով առաքյալները խմե-ցին այցելության բաժակը և խմեցրին աշ-խարհին խաղաղության բաժակը։ Դրա հա-մար էլ մարգարեները առաջվանից իսկ կանխատեսեցին գալիքը, թե «այսպես է ա-սում ինձ Տերը՝ նետիր քո արծաթը բովի մեջ և քննիր, թե մաքուր է, ինչպես և ես քննվեցի նրանց համար և առա երեսուն արծաթ ու նետեցի Տիրոջ տունը բովի մեջ»⁴²³։

611. Բանի որ գալու իջնելու էր Աստ-վածորդին և ամեն ազգերը վերացնելու դե-պի Աստվածությունը, դրա համար բոլոր մարդկանց քննություն կատարվեց, պատ-վիրանի ձևով՝ ծառից պտուղը չճաշակելու, որպեսզի արժանի լինեն շնորհապարգևի անմահությունն առնելու։ Նույնպես և Տերը մարմնի խոնարհությամբ և անարգ երևա-լով, փորձով քննելու է քաջահավատներից, որոնք գծած կերպարանքով տեսան, սա-կայն իմացան, թե նա Աստված է, թե ինչ-պես և ինչու հավատալու են նրա բնության

⁴¹² Սաղմ. ԾԴ, 7:

⁴¹³ Ա. Թեաղ. Դ, 16:

⁴¹⁴ Ես. Կ, 8:

⁴¹⁵ Ես. ԾԶ, 7:

⁴¹⁶ Ես. ԿԵ, 23:

⁴¹⁷ Բ. Եսթեբ. 2, 13:

⁴¹⁸ Սաղմ. ԾԲ, 13:

⁴¹⁹ Ա. Եսթեբ. ԺԳ, 13:

⁴²⁰ Սաղմ. ԾԱ, 23:

⁴²¹ Սաղմ. ԽԴ, 17:

⁴²² Ես. Կ, 17:

⁴²³ Զաք. ԺԱ, 13:

բարձրացմանը: Դրա համար առաջ բերելով առաջ, թե «ինչպես ես ևս քննվեցի նրանց համար»: Արդ նրանց դարձրեց միաբան, միասնական, իրրև մեկ տուն հանդես բերելով միախոհ, միահավատ ճշմարտությանը, միաբարոզ, հողակապ անդամներով, Աստվածության մի տաճար, որով նա քննելու է ամենայն տիեզերքը իր գալըստյանը հավատալու հարցում:

[Խորհրդածությունն սուրբ Հոգու պենտեկոստիկ օրը հրեղեն լեզուներով առաքյալների դասի վրա իջնելու մասին]

612. Արդ, քանզի մեղքերի հուրը կերավ և առհասարակ քայքայեց մարդկային բնությունը և բորբոքյալ մեղքերը հրի մեման տոչորվեցին, ապա Աստուծո դառն բարկությունը զարթոնեց վրեժ խնդրելու: Արդարև, քչերը մնացին, ինչպես ասված է, թե «ովքեր մնացին, հազիվ են հաշվվելու»⁴²⁴: Արդ, նախ հաշվեց ու հայտնաբերեց տառապանքի հաստատյալներին, որոնց մշակներ կարգեց, ըստ իսրայելական տոհմի ցեղերին: Նա, ըստ բոլոր ազգերի առաջին լեզվական բաժանման, ի հայտ բերեց յոթանասուներկուսին, ինչպես նախքան այս ասել ենք, որպեսզի նրանց միջոցով միաբանության բերի ազգերի և լեզուների նախկին պառակտումը:

613. Իսկ սրանք սկզբում փոքրաթիվ էին: Դրա համար ինքը Աստուծո Որդին եկավ ուսուցանել միաբանական հավատքով ընտրելու միևնույն ամբողջությունը: Դրա համար եկավ և առաջ «հունձքը բազում է, իսկ մշակները սակավ, արդ աղաչեցեք հնձի տիրոջը, որ մշակներ գործի դնի իր բերքի համար»⁴²⁵: Եվ նույն ինքն սրանով պահանջեց նրանցից սեր միմյանց նկատմամբ և միացնելով նրանց, երկրում իր տաճարը հաստատեց և նրանցով փորձության ենթարկեց ամբողջ տիեզերքը:

614. Այս էր հուր Հոգին, որ երևաց պենտեկոստիկ օրերին, եկավ կանգնեց առաքյալների լեզուների վրա, եկավ ծողովեց ցրվածներին և սկսեցին խոսել լեզուներով, նախկին ցրված լեզուներով: Վասնզի անօրենության սերմն ընկավ նախկին անմիտ մարդկանց մտքի արգանդը, դրա համար և ամբարշտության սաղմն ընդունելով, ձեռքը կշտին դնելով, հղացան կուսաբաշտության ծնունդը մեջտեղ բերել: Իսկ սրա պտուղը

քայքայումն էր և ալլափոխ, ալլաձայն միմյանցից հեռանալով, այրն եղբորից բաժանվելով ցրվեցին:

615. Իսկ սրանք միմյանցից խնդրեցին միասիրտ, միասեր համախմբում: Դրա համար հրամայեց, որ իրենք իրենց մտքով հավաքվեն իրար մոտ, սովորեն ամեն ազգերը հավաքել մեկ միասնության մեջ: Որպեսզի նախ նրանց պատրաստ օթևաններ դարձնի և ապա նրանց առաքի Աստվածության Հոգին, որն առնելով Հոր և Որդու սերը աճապարեց եկավ նրանց մոտ, որ նախ նրանց մեջ բնակվի և ապա նրանց միջոցով ամենայն արարածների մեջ: «Ես և իմ Հայրը, ասում է, գալու և օթևանելու ենք նրա մոտ»⁴²⁶ և միմյանց նկատմամբ ունենալիք սիրով, որն ուսուցանել էր նրանց, առաջ «աղաչեցեք հնձի Տիրոջը, որ մշակներ գործի դնի իր բերքի համար»⁴²⁷:

616. Մի՞թե ինքը չէր կարող առանց նրանց աղոթքների կատարել այն, Նա, որ մեկ ակնարկով ստեղծել էր ամեն արարածներին, այլ վասնզի ընկերասիրությունը ըստ ամենայնի պատվական է Աստվածության մոտ և Աստվածությունը մարդասեր է, ապա նա կամենում է, որ սիրելով միմյանց արժանի լինեն Աստվածությանը, անվրձաս լինելով իրար նկատմամբ:

617. Քանզի մեկ երկրից են հողը, հողմը և հողի բույսը, [այսուհանդերձ] միմյանցից տարբեր են ծագումով, թեև մեկ Արարչի ստեղծածներն են, ուստի պետք է նախ սիրեն արարչությունը և սիրվեն նրանից: Նրան հաճելի ձևով ապրելով նրանք պիտի կարողանան երկնից արքայությունն ստանալ: Քանզի անձնասիրությամբ ընկերասիրություն չի լինի, այլ եասիրություն, որը հաճելի չէ Արարչի կամքին: Սրա համար և մեղքը ի սկզբանե մտավ աշխարհ: Իսկ որովհետև Աստվածությունը մարդասեր է, այդ պատճառով նրանց իր գործերի խորհրդակիցը դարձրեց, որ նրանք սիրեն միմյանց, ելնեն իրրև տիեզերքի հրավիրակ և աղոթեն ու մշակներ հանեն Տիրոջ հնձի գործերի համար:

[Լեզուների բաժանումը հաբելոնում, մարդկանց ամբարշտության պատճառով: Ամենատարբերությունն խորհրդավոր երևումը հնում և հայտնապես՝ նորում]

618. Քանզի անձնական մարդկանց առաջին հղացած [գործը] ծնեց լեզուների

⁴²⁴ Ես. Ժ, 19:

⁴²⁵ Մատթ. Թ, 87—88:

⁴²⁶ Յովհ. Ժ, 28:

⁴²⁷ Մատթ. Թ, 88:

խառնակության ճեղքվածքը: Նույնը և տեսնում ենք հրեական ժողովրդի մոտ, ըստ մարգարեների պատմածի, թե «լավ հարցրեք և տեսեք՝ լավե՞լ է երթևիցե, թե արուները հղանան ու ծնեն, ձեռքը որովայնին դնելով դարձան խնդրեն: Ահավասիկ տեսնում եմ ամեն այր ձեռքն իր մեջքին: Նայում եմ մարդուն և ահա բոլորի երեսները դավազույն դեղնացյալ են դարձել»⁴²⁹:

619. Արդարև իսկ հղացել էին բազմասեր բարքերի կոապաշտ ամբարշտությանը և ձեռքերը մեջքին դնելով ակնկալում էին անահավատ գործերով շահավոր պտուղ գտնել իրենց համար: Ուստի գտան դժբախտություն, ծննդյան ախտի գույնը, որպես հատուցում իրենց մեղադրանքի և գերություն ծնեցին: Որովայնի պտղի փոխարեն ծնեցին ցրման, ավերածի քայքայումը և այն իբրև մանուկ գիրկն առնելով տարան: Օտար ազգերի մոտ պանդխտելով սիրտ ամուսնության սենյակների փոխարեն թափառական եղան: Իրենց ապստամբության վիճակի փոխարեն կործանումն ընդունեցին իրենց Արարչից, մերձավոր Տիրոջից:

620. Նույն ձևով և առաջին ազգերը, այն բանի համար, որ համարձակվեցին թիկունք դարձնել իրենց Տիրոջը, որ նրանց ոչնչից ստեղծել էր, և ապաստանեցին խեցեկույտ, խեցիով շարված և կարաշաղախ աշտախկը, նույն անօրեն պաշտամունքի ախտով հղանալով, ցրվեցին, ցիր ու ցան եղան, քայքայվեցին, իրարից բաժանվեցին: Նրանք ծնեցին երկրի վրա, ամեն մեկն առանձին, չկեցության մեղությունն իրենց անձերի մեջ, իբրև որովայնի պտուղն իրենց գրկում և մանկամոր ճման հղացան ու ծնեցին:

621. Վերհիշելով նախկինում պատահած ջրհեղեղի պատուհասը, սկսեցին շինել աշտարակը, ակնկալելով, որ նույն շինվածով կփրկվեն, երբ [նորից] գա: Չնայեցին Արարչին, որ կարճեն իրենց անօրենությունները նրա համար ու հաճելի գործերով փրկվեն: Ոչ էլ նրա կամքին ու լինելությանը, ոչ առաջ ոչ հետո, ուշադրություն չըդարձրին նրան, որն ի սկզբանե Արարիչն էր: Եվ ամենքն ի լի հավաքվելով դարձյալ չզգացին միմյանց հղությունը, որով և ծանրացած էին:

622. Դրա համար ամենատեսը, երբ նրանց մոտ տեսավ այն, ինչ իրեն անհաճո էր՝ նրանց խակությունը, տհասությունը, ապա Աստվածությունը խորհուրդ արեց ի հայտ բերել նրանց հղությունը, ծնունդը: Ասաց

Աստված «եկեք իջնենք ու պղտորենք նրանց լեզուները»⁴²⁹ և չասաց, թե «գնացեք իջեք ու պղտորեցեք նրանց լեզուները» ինչպես և հրամանի կարգը պատշաճում էր Աստվածությանը, այլ «եկեք, ասաց, իջնենք ու պղտորենք»: Նա գործի մեջ հավասարություն դրեց «պղտորենք» ասելով և հիրավի, այս օրինակով, թե՛ ստեղծեց մարդուն թե՛ բաժանեց լեզուները:

623. Քանզի Աստվածությունը մեր փրկության համար հաճն ատալ մարդկային կերպարանքը, նա առաքյալների սովորեցրեց Երրորդության անձնավորությունների թիվը, որպեսզի, ըստ այս օրինակի ուսուցանեն ամենքին, ուր որ տիեզերքում մարդիկ լինեն, հայտնելով, որ երեքանձնական միասնական գործության, միապաշտոն տերության առջև ծունկի իջնեն: Իսկ նրանց հղությունը ծնեց միմյանց անհասկանալի ձայների շփոթություն:

624. Իսկ ինչ ասացին այն առաջին ազգերը աշտարակը շինելու ժամանակ «եկեք այնպիսի աշտարակ շինենք, որ նրա գլուխը վեր լինի մինչև երկինք»⁴³⁰: Նրանք չկարողացան հասցնել այն բարձրությանը, որ իրենց հպարտությունը խոստացել էր, որով պարծեցել էին, այլ ավերեցին, փլուզեցին, քանդեցին իրենց լեզուների միասնությունը և համախոհ համերաշխության շինությունը: Աշտարակը չհասցրեցին, ըստ իրենց ասածի, մինչև երկինք, քանզի երկրի վրա էր և այստեղ էլ մնաց շինվածքը: Այլ այնտեղից իջան մինչև կործանում, բաժանում և ցրում: Անօրենություն հղացան, ծնունդ տվեցին քաղմահնչյուն լեզուների բաժանմանը, այնպես որ այրն իր ընկերոջ լեզուն չէր հասկանում և միմյանցից հեռավալով ցրվեցին:

625. Իսկ Աստվածությունն այն ժամանակ խորհրդավոր էր երևացել, իսկ այս ժամանակներում հայտնապես ներկայացավ: Իրավամբ հայտնվեց, որպեսզի ամենքը ճանաչեն, տեսնեն ու հավատան: Արդ, մարգարեների մեջ սերմանեց սուրբ Հոգու կանխագիտության շնորհը, որպեսզի հղանա Աստվածության գալստյան ճշմարիտ ավետիսը արարածներին և նրանք սերմանեն ամբողջ տիեզերքին, որպեսզի հղանա կենդանության ակնկալության խորհուրդը, անմահության ծնունդ տան, հղանա հույսը և սերը նախ առ Արարիչ Աստվածը և ընկերասիրության հակում ցույց տան միմյանց նկատմամբ, համերաշխության անձենգ և անկեղծ սիրով:

⁴²⁹ Երեմ. Լ, 6:

⁴²⁹ Ծննդ. ԺԱ, 17:

⁴³⁰ Ծննդ. ԺԱ, 4:

626. Այս քանն ինքը գալով մեկնեց, թե «այս երկու պատվիրաններից են կախված բոլոր օրենքներն ու մարգարեները»⁴³¹։ Նախ սիրել Աստծուն ամենայն սրտով, ամենայն հոգով և ամենայն զորությամբ հանդերձ, որն առաջինն է։ Եվ երկրորդը՝ սիրել ընկերոջն իբրև իր անձը։ Իսկ երրորդը՝ լսել Աստվածության խոսքի ավետիսը, առանց երկմտության և հավատալ նրան։ Սրանով հղացան պանալու արագությունը, որով թոփչի են գնալու սուրբ Հոգու թևերի վրա, խառնվելու Քրիստոսի գրեհին, հղանալու հավատքի լույսը և մի անգամ բռնվածներին բերեն ծնելու արքայության մեջ։ Ինչպես և ամենայն արարածների համար մարգարեն գոչում է Հորը, իբրև բոլորի կողմից ասված, ամենքի համար, տեսնելով շնորհի որդեգրությունը, որը պատրաստված է մեզ համար, ասում է «իբրև հղության երկունքի մեջ եղող, որի ծննդյան ժամանակը հասնելով, ցավից ճշում է»⁴³²։

627. Բայց ինչ է հասած երկունքը, որի ցավերը ստիպում են ճշալ, եթե ոչ ապաշխարությամբ հղացած զոջում և խոստովանություն, ինչպես ասված է, թե «մենք էլ աչնպես եղանք քո սիրելիի համար»⁴³³։ Ո՞ր սիրելիի մասին արդյոք խոսում է մարգարեն, եթե ոչ նրա Որդու մասին, որը գալոց էր որի՞ն էր ուղղված ամենայն արարածների ակնկալությունը, որն եկավ ինքն իրմով ամեն ինչ կատարեց, ինչպես ասացին նրան բողոքելով, թե «Տեր, աֆի ու երկյուղի մեջ երկնեցինք և ծնեցինք քո փրկության հոգին»⁴³⁴։

[Բաբելոնի աշտարակի համեմատությունը Քրիստոսի կենսաբար խաչին]

628. Արդ աշտարակի փոխարեն ինքը Տերը խաչափայտը կանգնեցրեց, ըստ կանխագուշակ մարգարեությանը, որ ասում է, թե «ահավասիկ նշան եմ կանգնեցնում հեթանոսների վրա»⁴³⁵, այսինքն փրկարար խաչը, որի վրա ինքը Տերն է և որից կյանք է տալիս աշխարհին։

629. Բայց «եկեք, ասացին, աշտարակ շինենք, որպեսզի նրա գլուխը մինչև երկինք հասնի»⁴³⁶ և այս, ըստ նրանց ծրագրի կատարվեց, բայց մյուսն այդպես չեղավ։

⁴³¹ Մատթ. ԻԲ, 40:

⁴³² Ես. ԻԶ, 17:

⁴³³ Ամո:

⁴³⁴ Ես. ԻԶ, 17—18:

⁴³⁵ Ես. ԺԱ, 12:

⁴³⁶ Ծննդ. ԺԱ, 4:

Իսկ աշտարակը խաչն է, որի վրա Աստվածորդին բազմեց, խաչը երկրի վրա և մարմինը նրա վրա։ Աստվածությունը, որը հասնում է ավելի վեր, քան երկինքը, քան անորոշ կետը, քան նյութական արարածների անսահման բնությունը, մնաց պարփակված ու քնեղված փայտե խաչի վրա, լցված ու տարածված նյութականների և աննյութականների վրա։ Նա էր, որ առաքյալների և ամենայն սրբերի սրտերում բնակված էր Հորով և իր սուրբ Հոգով հանդերձ։ Նա լեզուներ ներշնչեց խաչանված լեզուների փոխարեն։ Քանզի առաջին աշտարակից ցրում առաջացավ, իսկ խաչից՝ հավաքում։ Դրանից՝ հեռացում դեպի տանջանքները, սրանից՝ մերձեցում դեպի արքայություն։

[Առաքյալների համբերելը տանջանքներին ու մահվան, որպեսզի փրկեն մարդկանց հավիտենական տանջանքներից]

630. Առաքյալները սեր հղացան իրենց մարմնակիցների հանդեպ և ծնեցին ամենայն արարածներին ու խառնեցին Աստվածությանը։ Մատնեցին իրենց անձերը ընկերների բողոքների պատճառով, քանզի Աստուծո հետ խոսել էին։ Այս պատճառով իբրև թշնամիներ չարամահ եղան նրանց բարիքի համար։ Բարիքի փոխարեն չարիք էին ընդունում հրավիրակները (առաքյալները), որոնք եկել էին ամենքին կոչ անելու Աստվածության սիրո հարսանիքին։ Փոխանակ նրանցից դրվատանք ու պատիվ գտնելու, տանջանքով մահ ստացան, որպես և դուք իսկ արեցիք ձերոնց։ Քանզի տգիտությամբ արեցիք և հիրավի չէիք հասել լավության [գիտակցության]։

631. Արդ, առաջին աշտարակի պատճառով եղավ լեզուների ցրումը և այժմ ինքը Տերը ցրված ազգերը ժողովեց ու քնեռեց իր մարմնի վրա, որը մեզանից էր առել և դրանով փայտից կախվեց, որպեսզի միասնական պաշտամունքի մի հավատի մեջ անքակտելի դարձնի։ Իսկ նրանք հրաման ստացան սիրել Տիրոջը և նրա կամքը կատարել, որպեսզի իրենց տոհմակիցների, այսինքն ամենայն մարդկանց հոգիները փրկեն հավիտենական մահվանից։ Քանզի Տերն ինքը եկավ և մեռավ բոլոր նրանց համար, որոնց ամենքին անմահության է քարձրացնելու։ Իսկ սրանք առաքյալեցին որպես նրա կամքի քարոզիչներ, որպեսզի ամենքին տեղյակ դարձնեն Աստվածության փրկությանն ու երախտիքին, որը եղել էր նրանց մեջ։

632. Այս պատճառով առաքյալները սուրբ Հոգուց հղացան և ծնեցին լեզուներ, որոնք անմահության մասին էին խոսում ամենքին: Քանզի ինքը Աստվածության Հոգին եկավ փորձելու և քննելու ամենքին առաքյալների լեզուներով, ինչպես արծաթը բովի մեջ: Ինչպես ամենքին ասված, իբրև աշխարհին ուղղված, մարգարեն իբրև փող խոսելով նույն գործությամբ գոչում է, թե «փորձեցիր մեզ, ով Աստված, ու քննեցիր, ինչպես արծաթն է քննվում»⁴³⁷:

633. Արդարև իսկ արդարները փորձվեցին, ինչպես բովի մեջ, սուրբ Հոգու միջոցով: Նախ նրանց փորձեց փշեղով Հոգու գործությունը: «Փշեց նրանց և առաջ առեք սուրբ Հոգին»⁴³⁸, որպեսզի նախ գտի նրանց որպես արծաթ և աղտը մաքրի: Քանզի Տիրոջ տունը նրա աստվածային մարմինն էր: Նրանք նաև տիեզերքի համար գտելու բով էին: Ընկան առաքինի առաքյալները բովի մեջ նախ տասներկու թվով, այսինքն հավեց, կորավ նրանցից մեկը՝ կորստյան որդի Հուդան, անագի նման հրի մեջ քայքայվեց, սպառվեց:

634. Սրբվեցին տասներկու և գտվեցին ինչպես արծաթը բովի մեջ ու եղան Արարչի կարիքների ճարտար ընտիր անոթներ: Փորձվեցին պես-պես նեղություններով ու տանջանքներով, որ նրանց պատճառեցին մարդիկ, այնպիսիները, որոնց օգտի համար են խոսել: Հաստատ լինելով սիրո մեջ վկայություն տվեցին մարմնակիցներին, որոնցից տանջանքներ էին ընդունել, որպեսզի կատարվեն առաքիչ Տիրոջ հրամանները: Նրանք օգուտի սեր բերեցին ընկերներին, համբերելով նեղություններին, որ անցավոր լինելու պատճառով արհամարհեցին: Քանզի աշխարհի Արարիչը երբ մուտ անգամ հայտնվի, նրանք նրա հետ թագավորելու են հավիտենական թագավորությամբ, ինչպես հիրավի նրանց կողմից ասում է նույն երգողի մարգարեությունը, թե «փորձեցիր մեզ Աստված և քննեցիր ինչպես քննվում է արծաթը, մեզ որոգայթի մեջ նետեցիր և մեր թիկունքին բեռ դրեցիր ու մարդկանց նստեցրիր մեր գլուխների վրա»⁴³⁹:

635. Քանզի նրանց քննեց Հոգու հրով և մարդկանց ձեռքով, որպեսզի փորձության հանդեպի ժամանակ նրանց քաջությունը երևա արդարության համար կրած նեղությունների միջոցով: Ինչպես և դուք գիտեք

նրանց փորձը, ովքեր ձեր երկրում, ձեր առջև Աստվածության վկաներ եղան: Նրանք սիրեցին Աստվածորդու կրկին զալստյան խոստացված հույսը: Կենդանի Հոգու հույրը իրենց վրա վերցրին և արժանի եղան ընդունելու անմահության բխման վտակները: Այս բանի համար նրանք կարողացան դիմագրավել, անցնել, արհամարհել հրով տանջանքները և սառնամանիքով պաղած մեղքերը: Արդարև արհամարհելով արհամարհեցին մեղքերը և նրա հետ նաև գալիք նեղությունները ու գոհացան շնորհներ տվողից, թե «մենք անցանք հրի ու սրի միջով և դու մեզ հանգստի հասցրիր»⁴⁴⁰:

636. Քանզի նախ անցան հրի, ջրի և մեղքի սրի միջով և արհամարհեցին մեղքերի հույրը, անօրենության ջուրը և փորձության տանջանքի սուրը. նրանք ընդունեցին կենդանության լուսավորիչ հույրը, նորոգության ջուրը, և սուրը, այսինքն «Աստուծո խոսքը, որն ավելի սուր է քան ամենայն երկաթի սուր ու պողպատ և կարող է հասնել կտրել, ճեղքել մինչև անջատումը հոգու, մարմնի ու շնչի»⁴⁴¹:

637. Սրա համար էլ մարգարեն նախապես այս էր առաջարկել, թե «երկաթի սրերը նրանց ձեռքում են»⁴⁴², որով և կտրելու, հատանելու են և միանգամայն վերացնելու երկրից ամբարշտությունների անօրենությունները: Իսկ ի՞նչ են անելու հնձված ու կտրվածի հետ: Ասում է, թե «հողմերը տանելու են, ամպերը բաժանելու և փոթորիկն իբրև խոփ կուտելու է նրանց»⁴⁴³: Իսկ կուտակվածները անշեշտ հրի են մատնվելու: Քանզի արդարև իսկ ճշմարիտ մշակների գործն այն է, որ պիտանի արդյունքը, շահեկանը շտեմարանների մեջ ժողովեն, իսկ փուշն ու եղջերափուշը հրո ճարակ դարձնեն:

[Առաքյալների մամուլը կռածո փողերի, կենաց խոսքը տիեզերքին քարոզելու մեջ]

638. Արդ, սրանք նախ իրենք իրենց փորձեցին և ապա աշխարհի բովեր դարձան: Կենդանության հույրն ընդունեցին, կրկին մտան բովերի մեջ իբրև արծաթ գտված ու մաքրված և ձուլված Արարչի սիրո մեջ: Նրանք հնոցի հալոցից հանվեցին և եղան կռածո փողեր ի սպաս դրված

⁴³⁷ Սաղմ. ԿԵ, 10:

⁴³⁸ Յովն. Ի, 22:

⁴³⁹ Սաղմ. ԿԵ, 10—12:

⁴⁴⁰ Սաղմ. ԿԵ, 12:

⁴⁴¹ Հմմտ. Եբր. Դ, 12:

⁴⁴² Սաղմ. ՇԼԹ, 7:

⁴⁴³ Ես. ԽԱ, 16, 18, 24:

Տիրոջ հրամաններին: Նրանք գոչեցին ու լցրին տիեզերքը: Փողերը փողերին գոչեցին և ընկերն ընկերոջ ասաց, թե «ավետարանեցեք օրըստօրե մրա փրկությունը, պատմեցեք հեթանոսներին մրա փառքը և ամենայն ժողովուրդներին մրա հրաշքները, քանզի մեծ է Տերը և հույժ օրհնյալ, ահարկու է մա ամեն կուռքերի նկատմամբ»⁴⁴⁴, և թե «հեթանոսների ամենայն կուռքերը ոչինչ են, սակայն Տերը երկինքն է ստեղծել»⁴⁴⁵: Իսկ կոած պատկերների փոխարեն առաքյալները կոած շեփորներ կոչվեցին, որ ամենայն աշխարհը ընդհանրապես լըցնեն, ինչպես ասված է, թե «ամբողջ երկրով մեկ հնչեց մրանց ձայնը և մինչև տիեզերքի ծագերն են հասնում մրանց խոսքերը»⁴⁴⁶:

639. Արդ, մրանք տիեզերքի հնոցներ են և Հոգու կենդանության հույրը մրանց լեզուների վրա է, որպեսզի փորձեն ամենայն աշխարհը և կոչեն Տիրոջ անունից Աստվածության ճշմարիտ բնության հայտնությունը, թե «տեսեք, տեսեք, որ ես եմ և չկա Աստված քացի ինձանից» թե «ես եմ սպանում և ես կենդանացնում, ես եմ հարվածում և ես բժշկում և չկա մեկը, որ ձեզ փրկի իմ ձեռքից» և թե «փայլակի նման սրելու եմ իմ սուսերը և հանում վրեժի արձակելու եմ իմ աջը, հատուցելու եմ իմ թշնամիների հատուցումը»⁴⁴⁷:

640. Առաքյալների լեզուները հղացան իրենց հավատի անչափությունը և ծնեցին լեզուներ, որ չգիտեին: Փողի նման գոչեցին [ազդարարելով] միահեծան տերության իշխանությունը և մարդկանց անթիվ բազմությունը տարան հրեշտակների կարգը՝ սպասավորելու Աստվածորդուն, քանզի ընկած հրեշտակների փոխարեն, որոնք գլորվեցին աստվածային լուսեղեն սպասավորությունից, մարդու որդիները կարող են դառնալ հրեշտակներ, բարձրանալ ու գրավել մրանց տեղերը: Այսպիսով փառավորյալների կարգավորված թիվը կմնա անխախտ, լիությանը անպակաս, որպեսզի փառավորյալների հասարակությունից գովեստները բազմանալով աճեն հետևյալ համեմատությամբ «փառք բարձունքներում Աստծուն, երկրում խաղաղություն և մարդկանց հաճություն»:

[Մատերի և բույսերի բողբոջելը զարմանեղանակին իբրև օրինակ մարմինների ընդհանուր հարության աշխարհի վախճանին]

641. Առաքյալները եղան տիեզերքին [ազդարարող] ժամատու փողեր, որ ամբողջ երկրի սրտերի մեջ դնեն նշանակված ժամկետի ակնկալությունը սպասելու տյառնագալուստ փողին: Քանզի նույն ձայներով գալու են և այդ ժամանակ ծանուցելու փողի նույն ձայնը: Մահահանգիստ քնից ելնելով դեպի գարուն, ցույց են տալու յուրաքանչյուրի բույսի ծաղկելը: Այնուհետև երբ հասնեն այս գարնանը, յուրաքանչյուրն իր սերմի արմատից հատուկ կերպարանքն է ի հայտ բերելու:

642. Մեկն իբրև քաղցրահամ ու գեղեցկատես արմավենի, ինչպես ասում է կանխագուշակ մարգարեությունը, թե «արդարները արմավենիների նման ծաղկելու և լիքանալի մայրիների պես բազմանալու են: Տնկվելու են Տիրոջ տանը և մեր Աստուծո բակերում ծաղկելու են»⁴⁴⁸: Դարձյալ ինքը՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս, իր ավետարեք ու կենսաբեր Ավետարանում ամենքին հայտնապես գիտություն է տալիս, թե «թզեմու ծառից սովորեցեք առակը, քանզի երբ ուտերը կակղեն ու տերևակալեն, գիտեցեք, թե մերձ է գարունը»⁴⁴⁹:

643. Քանզի ամեն տեսակ ծառատունկերը լավ նմուշներ և օրինակներ են, յուրաքանչյուրն ի հայտ բերելով իր կերպարանքի տեսքը: Երբեք չեն փոխում ծաղիկների գունագեղությունը, համը, հոտը և տերևները: Քանզի արմավենին պիտի ունենա իր տեսքը, գույնը, համը և բերքը, ինչպես նաև արմատի բնական վիճակն ու բույսի աճը: Նույնպես և թզեմին ունի իր տերևներն ու կեղևի կառուցվածքը, մրա միջոց աղ տեսակ է և ուրիշները մրանից տարբեր են: Կարմրախնձորն ունի իր ձևը, կարմրատանձն իրը և կարմրադեղձն իրը: Նրանք նույն բնությունից են, սակայն ալագույն են, քանզի յուրաքանչյուրը մրանգից նույնիսկ իր առանձին հոտն է արձակում:

644. Այսպես և կիտրոնը, քաղսամոնը (ապաքաղսամոն), դափնին, գեղեցիկ ձիթենին, սերկևիլը, մուրտն, ընկույզը, նուշը, թնաքունը, հաճարունը, լոթը, նուշը, և հոնը (հոն): Եվ ամենայն մրգաբեր, ծաղկաբեր, տերևաբեր և հասկաբեր ծառերը, քաղձը են և հսկա, ինչպես մարիին, նոճին, սոճին (շոճն), թեղոշը (կարմիր կաղնի),

⁴⁴⁴⁻⁴⁴⁵ Մատթ. ՂԵ, 2—5:

⁴⁴⁶ Մատթ. ԺԸ, 5:

⁴⁴⁷ Բ. Օր. ԼԲ, 39—41:

⁴⁴⁸ Մատթ. ՂԱ, 13—14:

⁴⁴⁹ Մատթ. ԻԴ, 32:

սարդը (սարդենի), սարոն (կիպարիս), սուր (չինարի), հակրին (արքայամորի), գին (գինի), կաղամխը, ուռին և տոսախը:

645. Սույնպես և գույնագույն ու երփմերանգ ծաղիկները, ինչպես մանրագորը (մարդախտ), վարդը, շուշանը, ասպագանը (տիպատատուկ), հասմիկը, անիարը (լուտաս), սմակը (տերեփուկ), ներգիսը (նարկիս), շամպլիտակը (քարխտ), մեղրուկը (թոքախտ), հորոտն ու մորոտը, մանուշակը և ամենայն համասարամ (անուշահոտ) ծաղիկների ու ծառերի բողբոջը երևալու է գարնանը, ձմեռվանից հետո:

646. Նույնօրինակ է և մեռելների հարությունը: Քանզի այն բանից հետո, երբ ստեղծվեց աշխարհը, ոչ ոք աշնան կամ գարնան չի փոխարինել իր ընկերոջը և կամ տվել իր կերպարանքը որևէ բույսի, որը նույն ծնունդն ունի: Այլ սկսած իրենց ստեղծումից, արարչագործության ժամանակից մինչև վախճանի ժամանակը, թեպետ ստեպ-ստեպ աշնանը աճող բույսերի մեջը դատարկվում է, չորացած տերևներն ընկնում են և պարարտացածները ձմեռահար են լինում, սատնապատ, ձյունաթաղ, եղյամահար [ձմեռվա] խստությունից զարմրված քայքայվում են ծաղիկների արմատները, ծառաստանների բազմակույտ ճառերը, անտառները քարծրաքերձ մայրիկներով, առատ աճած տոճիկներով՝ ստվարապատ ոռոճացած, ճյուղերով հանդերձ, սակայն երբ հասնում է գարնան ժամանակը ամպերից շող ստանալով, որոտից ցնցված, անձրևով հղիացած, ցողահար, առատաբույս աճելով ամռանը, նրանցից յուրաքանչյուրը իրեն հատուկ ծաղկուն տերևներ է ընծայում: Ըստ ամեն մեկի բնության նրա տեսքը մնում է իր կերպարանքով և չի փոխվում մի այլ ձևի և կամ ընկերը չի նմանվում նրան, այլ ըստ կարգողի հաստատած ձևի նույնությամբ մնում է իր բնության մեջ: Անխախտ, անխափան, պատրաստված ըստ Արարչի կարգադրության բուսնում և փթթում են:

647. Դալար մանրախտերը տեսակ-տեսակ և այլևայլ ձևերով են տարբերվում միմյանցից, ինչպես լողը (ջրիմուռ), վարսակը և կնուկը (վաղմեռուկ) և նրանց նմանները: Նաև մարդկանց օգտակար սերմերը, ինչպես ցորենը, հաճարը, գարին, կորեկը, գավարսը (դեղին կորեկ), ոսպր, ոլոռը, որիզը (բրինձ), կուղը (բակլա), սխեռը և բազում այլ սերմեր, որ կարելի չէ թվարկել: Սրանցից յուրաքանչյուրը գարնանը, իր ժամանակին ցույց է տալիս իր հարությունը՝ բույսով, համով, հոտով, բողբոջով, ծաղկով և պտղով: Տերևագեղատ

բույսերն իրենց մերկությունը ծածկում են յուրաքանչյուրն ըստ իր ձևի:

648. Այսպես և մարդկային մտքերն ու մարմինները, աստվածային ցողով պարարած գերեզմաններից բուսնելու են մեծ Գարնանը: Քանզի չորացած ոսկորների շուրջը անմիջապես կազմվելու են մսերը, ջղերը, աճատները և նյարդները, մորթեր զգեցած և մազերով զարդարված: Նրանց հոգիները և նմանությունն իրենց են դառնալու, քանզի նրանցից ամեն մեկը կրելու է իր գործերի պատկերը իր գլխի վրա, ինչպես քաղցր մրգեր և անուշահամ պղտուղներ, համեմունքներով, յուղերով, ծաղիկներով և բուրմունքով, առատ ճյուղերի և ջրերի վրա աճած տերևների վայելչությամբ: Այս բանը սաղմոսագրուն մարգարեության մեջ նվազեց «նա լինելու է ծառի նման, որ տնկված է ջրերի հոսանքի մեջ, իր պտուղը ժամանակին է տալու և նրանց տերևը չի թափվելու և ամեն ինչում հաջողություն է ունենալու»⁴⁵⁰: Եվ դարձյալ «ծաղկելու են Տիրոջ քաղաքում իբրև երկրի խոտ»⁴⁵¹ և թե «օրհնյալ են լինելու հավիտյան»⁴⁵²:

[Ծաղիկների ու փշերի բուսնելը յուրաքանչյուրն իր բնությամբ՝ որպես օրինակ արդարների ու մեղավորների հարության յուրաքանչյուրն իր գործերով]

649. Արդարև բուսաբեր գարունն օրինակ է տալիս մարդկանց հարությանը մեռելներից: Քանզի ծաղիկներն ու ծառատնկերը զարդարված են և փշերն էլ են բուսնում, ինչպես դժմիկն (եղջերափուշ) ու տատասկը, եղիճն ու պատեղիճը, խալթահարը, ժանտափուշը, տափափուշը, սրափուշը, որոմը, կալծուկը (ուղտափուշ), վնասակար գաղձը (գալլախոտ) և ինչ որ սրանց նման է և ապա այս ամենը յուրաքանչյուրն իր բնության համեմատ բուսնում է: Իսկ օգտակար ծաղիկները և կամ անտառների ծառերի մատղաշները գարնան հասնում են իրենց բնական վիճակին:

650. Իսկ մարդկանց մտքերը, որոնք Աստվածության բուրաստանների տուններն են կամ ծաղկանոցների ծաղիկները, ի վիճակի են իրենց կամքով կրելու իրենց մեջ տերևների, ծաղիկների, անուշահոտությունների ու մրգերի նմանություններ և օրինակներ: Քանզի մի քանիսը դառնաբեր են,

⁴⁵⁰ Սաղմ. Ա, 3:

⁴⁵¹ Սաղմ. ՀԱ, 16:

⁴⁵² Սաղմ. ՀԱ, 17:

մյուսները քաղցրաբեր, մի քանիսը մրգաբեր են, մյուսները փշաբեր, մի քանիսը արդարությունաբեր են, մյուսները մեղսաբեր, իսկ մյուսները ծաղիկներ են դառնում, որպեսզի թագավորի պատվական սկուտեղների մեջ երևան և պատրաստվեն որպես արժանավորների ուրախության զարդեր, պսակներ, ըստ սուրբ Հոգու գուշակությանը, ասված Եսայի մարգարեի բերնով, թե «այն ժամանակ վայելչության պրսակ կլինես Տիրոջ ձեռքին և արքայության թագ Աստուծո ձեռքին և քեզ կոչելու են իմ կամքը, իսկ քո երկիրը՝ բնակության շինություն»⁴⁵³:

651. Այնտեղ շինությունը լինելու է աստվածային, անասվեր, անխախտ, անկարող, և անփոփոխ քաղաքում: Քանզի այժմ ամեն բույսերը մնում են կապված իրենց բնությանը, բայց միայն մարդ կոչված տունկերը կարող են յուրաքանչյուրը իրենց բնությունը տեսակ-տեսակ կերպարանքների շրջընթեր: Արդ, ինչպես կամենան, կթաղեն բույսն իրենց հոգիների մեջ և ևնունով թաղվում են գերեզմանում, որը մահն է: Սա աշունն է ոչ խոտերի, այլ մարդկանց, որը հավաքում է նրանց շտեմարաններում: Իսկ գարունը ոչ թե խոտերի կամ փայտերինն է, այլ մարդկանց, արտադրում է այս կերպարանքը, որ դու քեզ հետ թաղեցիր գերեզմանում: Քանզի եթե ծաղկան կամ անուշահոտ, անուշաբար, անուշահամ արդարությամբ անջես գերեզմանում, քեզ հետ շուտով կանի արդարությունը, քո հարության ժամանակ: Ապա եթե մեղքերով թաղվես քո անվան գերեզմանում, քո գարնանը, քեզ հետ փշեր կբուսեն և քո շուրջը կլանեն:

[Անպտուղ թզենու գոսանալը Քրիստոսի աննժեքից, որպես օրինակ մեղավորների դատապարտության, դատաստանի օրը]

652. Հապա լսիր մեծ Հովհաննեսին, ինչպես է բողոքում հրեաների Աբրահամյան ազգի դեմ. «սրանից հետո ձեզ համար քերք ապաշխարության արժանի պտուղներ և մի ծեծեք ձեզ ասելով, թե ունենք հայր Աբրահամին, ասում եմ ձեզ, որ Աստված կարող է այս քարերից Աբրահամի որդիներ հանել»⁴⁵⁴: Նա ոչ թե Աբրահամին զրկում է հայրապետությունից, այլ [պահանջում է], որ լինեն նրան արժանի որդիներ և ոչ թե անարժան: Արդ, օգտակարների

հոգ է տանում, իսկ անշահեկան խոտերն ու փշերը արդյոք ի՞նչ կկամենա անել: Անմիջապես ցամաքեցնելու և գոսացնելու է անպտուղներին, որոնց մեջ պտուղ չի գրտնելու:

653. Հապա նայիր թզենու առակին և տես. եկավ Տերը թզենու մոտ, որ նրա վրա պտուղ գտնի ու չգտավ, քանզի պտուղ քերելու ժամանակը չէր, և անիծեց նրան, թե «սրանից հետո ոչ ոք քեզանից պտուղ թող չուտի»⁴⁵⁵: Քանզի ամենայն բուսաբերները, տերևաբերներն ու ծաղկաբերները իրենց ժամանակին են պտուղ քերում, իսկ սա ինչո՞ւ անիծվեց, քանզի պտուղի ժամանակը չէր: Արդյոք եթե կարիք լիներ Նա, որ միայն իր խոսքով հրամայեց երկրին ի հայտ բերել ծառերը և երևան բերել երկրի վրա մայրիկների քաղմությունը, յուրաքանչյուրն իր պտուղներով և ամենայն բույսերը, յուրաքանչյուրն իր տեսակի սերմով, չէ՞ր կարող այդ ժամանակ ևս պատրաստել կարիքավորների համար ծառի պտուղը:

654. Արդ, անտեղի չէր, որ առաջ քերեց ծառի գոսության [օրինակը], այլ ինքն անմիջապես ավելացրեց, թե «թզենիից սովորեցեք առակը»⁴⁵⁶: Թզենին ներկայացնում էր անպտուղ մարդը, քանզի Նա ցամաքեցնելու է անպտուղ արդարության փշերը: Հապա լսիր մեծ մարգարեին, առաջընթաց Հովհաննես կարապետին, ինչպես ասում է, թե «այսուհետև տապալը ծառի արմատի մոտ է, ամեն ծառ որ պտուղ չի տա, կրկտրվի և հրո մյուս կդառնա»⁴⁵⁷: Եսայի մարգարեն ասում է, թե «մեղավորները կլինեն փշի նման այրված ու մետված»⁴⁵⁸: Իսկ արքայության կենդանի ջրով խնամված դաւար խոտը, այն գարնանը նա մորոգելու, պարարելու է: Դրանք պտուղ են տալու մեկի դիմաց հարյուրապատիկ, մեկին՝ երկհարյուրապատիկ և մեկին՝ երեքհարյուրապատիկ, այսինքն ըստ վաստակի յուրաքանչյուրը տալիս է լուսավոր հավատի հատուցման պարգևները:

[Թռչունների աղաղակը գարնան գալուն իբրև հարության փողի կոչման ազդարարություն]

655. Արդ, բուսաբեր ու ծաղկաբեր գարունների ժամանակ, որոնք ձմեռվա հնությունից հետո գարնանային գեղեցկության

⁴⁵³ Հմմտ. Մատթ. ԻԱ, 19:

⁴⁵⁶ Մատթ. ԻԴ, 32:

⁴⁵⁷ Մատթ. Գ, 10:

⁴⁵⁸ Ես. ԼԳ, 12:

⁴⁵³ Ես. ԿԲ, 8-4:

⁴⁵⁴ Մատթ., Գ, 8-9:

վերածնունդն են քերում, թոչուններն էլ գիտեն իրենց գալստյան ժամանակը: Ինչպես այս մասին երեմիա մարգարեն, մեջքերելով իր ժամանակի դեպքերը, որպես հանդիմանության օրինակ և ակնարկելով հանդերձյալին ասում է, թե «արդարև ծիծեռնակն ու տատրակը և խորդը (կոունկ), որոնք դաշտի թոչուններ են, գիտեն իրենց գալստյան ժամանակը»⁴⁵⁹: Քանզի գարնան ժամանակով և իրենց գալստյամբ ցույց են տալիս մարդկանց ուրախ կյանքի ժամանակը, երգելով, ճչալով, ճովողելով և բույն շինելով:

656. Ծիծեռնակը մարդասեր է, երբ մարդիկ նրան տեսնում են, նրանով ճանաչում են գարնան աճի կանաչագգեստ հասկը: Իսկ տատրակը ամուսնասեր է, նա մարդկանց լսելիքը լցնում է ջերմ քաղցր ձայնով: Գործելով թեթև շյուղերով շինված, չնչին փաղտակերտիկ [բույնը] ապավեն է պատրաստում իր երկթևյան ձագերի ձվերին:

657. Նույնպես և դասադաս կոունկ թռչունները, գալով գարնանային ժամանակներում, երամներով տարածվում են: Ելնելով, թռչելով ամենաքարձուկները բարձրանալով, օդի վրա թևերով ու մագիլներով

կոխում են անհաստատ [տարածությունը] և իրենց ճանապարհն ընթանում: Փողեր դառնալով գոչաձայն աղաղակ են բարձրացնում, քնից զարթնեցնում են մշակներին մարդկանց օգտակար գործի արթնության և կանուխ [զարթնողներին] փութացնում են եզների մոտ:

658. Թոչունները երկրագործության, հողագործության փողեր են՝ առաքինության հորդորող, ինչպես մեղուն կամ մրջյունը վատերի ուսուցիչ ու նախատող են, այնպես էլ նույն ձևով թոչունները մեծաձայն, մեծագույն փողով Տիրոջ գալուստն են ազդարարում ամենքին՝ մեռելների հարության միջոցով: Ինչպես ասվում է Սողոմոնի երգի աստվածապատում իմաստության նվագում, թե «բանտարկյալները զարթնելու են թոչունի ձայնով»⁴⁶⁰: Իսկ ովքե՞ր են քանտարկյալները, եթե ոչ հավաքված հոգիները, պահված հրամանի տակ, որոնք ամեն մեկն իրենց մարմիններով են զգեստավորվում, ամեն մեկն ըստ իր գործերի հատուցում է ստանալու, իր սերմանած աշխատանքի պտուղը, ինչպես վերևում պատմեցինք և կամ հետագայում պատմելու ենք ձեզ:

(Շարունակելի)

⁴⁵⁹ Երեմ. Ը, 7:

⁴⁶⁰ Ժողով. ԺԲ, 4:

